

Kandidatnummer: 5021

BBABAC – Bacheloroppgave med forskningsmetode

Betydningen av barnevernspedagogens kompetanse i møte med
krysskulturelle barn og unge og deres familier.

- en litteraturgjennomgang

Universitetet
i Stavanger

DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET

Institutt for sosialfag

Antall ord i oppgavebesvarelsen: 13133

(NB! Ord på forsiden teller ikke med)

*Bacheloroppgave – Barnevern
UiS våren 2021*

De sier:
halvt og halvt,
kvalt. Delt.
Født her,
Men kommer fra Der.

De spør:
hva, hvor,
aldri Hvem.
De insisterer,
mens de peker i motsatte retninger,
det er Sant,
det er Riktig.

De påstår:
du er en av Oss
eller du er en av Dem –
hvorfor ikke dobbelt,
hvorfor ikke Hel?
hvorfor ikke nøytral,
hvorfor ikke Alt?
[egen kursiv]

Dikt av Lill Salole

Forord

Denne oppgaven markerer avslutningen på tre spennende, lærerike, men også krevende år på Barnevernsstudiet på Universitet i Stavanger. Det har vært en glede å få muligheten til å skrive om et fagområde som jeg har stort engasjement for. Med egen kulturbakgrunn som krysskulturell har det vært spesielt å kunne forske på et tema som tar deg med til egne erfaringer. Å skrive bacheloroppgaven har vært givende, spennende, motiverende, men samtidig tøft. Men jeg er så takknemlig for at arbeidet med denne bacheloroppgaven ved Universitet i Stavanger har utviklet meg både faglig, vitenskapelig og personlig.

Jeg vil først takke min veileder Linda Nathalie Borho for faglig veiledning og oppfølging. Takk for tålmodigheten, interessen for oppgaven og for gode råd gjennom hele skriveprosessen.

Videre vil jeg takke mine foreldre. Takk for deres støtte, kjærlighet, oppmuntring og tålmodighet i denne prosessen. Dere har gitt meg så mye motivasjon. Jeg ville aldri klart å komme så langt i livet hvis det ikke hadde vært for dere. Gud velsigne og bevare dere. Jeg vet at dere har vært mye engstelig i denne perioden, men jeg er stolt over å kunne si at jeg endelig er i mål.

Til slutt vil jeg takke mine fantastiske venner som har hatt troen på meg gjennom hele prosessen og gitt meg hverdagsgleder. En spesiell takk til min bestevenninne for at du har lyttet til mine klager og gleder og alltid stilt opp for meg. Denne prosessen hadde ikke vært det samme uten dere flotte mennesker.

Kristiansand,

15.05.2021

Innholdsfortegnelse

FORORD.....	3
1.0 INNLEDNING.....	5
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA.....	5
1.2 PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING OG AVGRENSING.....	7
1.3 FORMÅL MED OPPGAVEN.....	7
1.4 SOSIALFAGLIG RELEVANS.....	8
1.5 BEGREPSAVKLARINGER.....	8
1.6 OPPGAVENS VIDERE OPPBYGNING.....	9
2.0 METODE.....	10
2.2 VALG AV METODE.....	10
2.3 VALG AV LITTERATUR OG DAMAINNSAMLING.....	11
2.4 KILDEKRITIKK.....	12
2.5 FORFORSTÅELSE.....	13
3.0 TEORI.....	13
3.1 KULTUR.....	13
3.2 TREDJEKULTURSBARN (TKB).....	14
3.3 KRYSSKULTURELLE BARN OG UNGE.....	15
3.3.1 <i>RESSURSER</i>	16
3.3.2 <i>UTFORDRINGER</i>	18
3.4 IDENTITET OG TILHØRIGHETSPARADOKSET.....	19
3.5 KOMPETANSE I BARNEVERNET.....	21
3.5.1 <i>KULTURKOMPETANSE</i>	22
3.5.2 <i>KULTURSENSITIVITET</i>	23
3.5.3 <i>INTERKULTURELL KOMMUNIKASJON</i>	24
3.5.4 <i>KULTURALISERING</i>	24
4.0 ANALYSE.....	25
5.0 PRESENTASJON AV FUNN.....	28
5.1 ARTIKKEL 1.....	28
5.2 ARTIKKEL 2.....	29
5.3 ARTIKKEL 3.....	30
5.4 ARTIKKEL 4.....	31
6.0 DRØFTING.....	32
6.1 HVILKEN TYPE KOMPETANSE OG KUNNSKAP BØR VÆRE I MØTE MED KRYSSKULTURELLE BARN OG UNGE OG DERES FAMILIER.....	32
6.2 KULTURFORSKJELLER – EN KILDE TIL KULTURALISERING?.....	35
7.0 AVSLUTTNING.....	39
8.0 LITTERATURLISTE.....	41

1.0 Innledning

Vår verden vokser og er stadig under utvikling. Norge har med tiden blitt et flerkulturelt samfunn som består av mennesker med forskjellige etnisiteter og kulturer. Det finnes forskjellige innvandringsgrupper og grunner, som fører til alle har sin historie. Mange av disse menneskene kaller i dag Norge for sitt hjem. Mange barn og unge vokser i dag opp med en fot innenfor flere kulturer. Dette gjelder barn av innvandrere, flyktninger, etniske minoritetsbarn, tredjekultursbarn, adoptivbarn osv. Disse barna har fått samlebetegnelsen «Krysskulturelle barn og unge». De vokser opp med en krysskulturell oppvekst som innebærer både muligheter og utfordringer.

Statistikken fra Bufdir.no viser at ved utgang fra 2019 hadde 26% av barna med et barnevernstiltak en innvandrerbakgrunn. Og 14% av disse barna hadde en norskfødt forelder og en utenlandskfødt forelder, som vil si at de var krysskulturelle barn (Bufdir, 2021). Vi hører ofte at barn med en innvandrerbakgrunn er mer overrepresentert som mottakere av barnevernet sammenlignet med norskfødte barn (Bufdir, 2021). Derfor har det blitt viktigere enn noen gang å tilegne seg kunnskap om denne gruppen og deres oppvekstbetingelser med tanke på at de blir en voksende del av befolkningen (Lill Salole, 2013, s.22).

Som barnevernspedagog-student med en krysskulturell bakgrunn, har jeg undret mye på denne gruppen og ønsket å få større innsikt i dette tema. Utfordringene men også mulighetene en krysskulturell bakgrunn innebærer og hva som er viktig i møte med denne gruppen, bør bli tydeliggjort for barnevernspedagoger og andre profesjonsutøvere. Men også de krysskulturelle selv bør få en innsikt i hva det betyr å være krysskulturell. Ettersom jeg utdanner meg til å bli barnevernspedagog har jeg ønsket å forske mer på hvilken kompetanse vi bør ha i møte med krysskulturelle. Med bakgrunn i alt dette har jeg valgt å skrive om barnevernspedagogens kompetanse i møte med krysskulturelle barn og unge i bacheloroppgaven min.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Bakgrunnen for valg av dette tema er først og fremst et interessefelt med ønske om å lære mer. Men også et ønske om at fagfolk styrker deres kompetanse og kunnskap for å støtte disse barna, for at de skal oppnå en tryggere identitet (Salole, 2013, s.228). I løpet av min praksisperiode kom jeg i kontakt med mange «krysskulturelle unge». Deres historier gjorde et sterkt inntrykk og mange av dem hadde aldri tenkt på at å være krysskulturell betyr også å

være ressursrik på mange områder. Å ta opp dette tema, samtidig å dele egne erfaringer med dem var kjempe spennende. Siden jeg var en barnevernspedagog-student med en krysskulturell bakgrunn trodde de at jeg hadde svar på det meste. Men slik var det ikke. Det var da jeg forsto at disse barna bærer en forventning om at vi som profesjonsutøver har kunnskap om deres bakgrunn, oppvekst og levemåte. Som følge av det, bæres det et stort ønske om å skrive en bacheloroppgave som kan styrke vår kompetanse i møte med krysskulturelle barn og unge og gi innsikt i deres utfordringer og muligheter. Av den grunn har jeg også lyst å dele litt av min egen historie.

På en alder av 7 bestemte min far en dag, for at vi fra og med nå bare skulle snakke på persisk sammen. Han ønsket at jeg skulle bli en ekte iraner, akkurat som han selv. Jeg kunne egentlig persisk, men jeg brukte aldri språket. På den andre siden hadde jeg min mor, en ekte tyrker, som hadde lært meg å snakke tyrkisk. Og det hadde jeg gjort så lenge jeg kunne huske. Midt oppi dette var jeg et norskfødt barn. Selv om foreldrene mine hadde et sterkt ønske om at kulturen vår skulle bevares var de like mye opptatt av at jeg skulle integrere meg i den norske kulturen. Stadig ble jeg oppmuntret til å ha norske venner og et norsk nettverk. Det var i begynnelsen utfordrende å forstå hva de faktisk ønsket for meg. Foreldrene mine visste at jeg hadde kapasiteten til å tilpasse meg sammenhenger. Spørsmålet var om de noen gang hadde tenkt på hvordan dette ville forme meg. Som barn utviklet jeg en overlevelsesstrategi mellom disse tre kulturene, og var svært opptatt av at alle skulle være fornøyd med valgene jeg tok. Jeg fryktet å skuffe noen. Samtidig som det var en stolthet å kunne så mye. Jeg undret meg ofte over hva og hvor jeg selv følte mest tilhørighet til, og lurte på om jeg måtte velge et spesifikt sted. Dette dilemma førte til at jeg av og til reagerte på måter og tok beslutninger jeg selv ikke helt kunne forstå. Måtte noe veie tyngre en det andre? Jeg tenker at mange krysskulturelle opplever det samme dilemmaet med å stå fast mellom kulturer. Noen i mer alvorlig grad, der det er stort press fra familien og storsamfunnet. Jo eldre jeg ble, jo bedre forsto jeg hvorfor jeg hadde reagert som jeg gjorde. Ikke alltid var det kulturen som var problemet, men mer min identitet. Jeg erfarte fort at gode støttespillere fikk stor betydning for at dette dilemmaet ble mindre komplisert. Derfor mener jeg det er nødvendig at profesjonsutøvere har kompetanse om hvordan de bør handle på slike premisser.

1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensning

Jeg skal i bacheloroppgaven min skrive om krysskulturelle barn og unge, med et fokus på hvilken kompetanse barnevernspedagoger bør ha i møte med denne gruppen.

I denne bacheloroppgaven skal jeg skal undersøke problemstillingen:

Hvilken kompetanse bør barnevernspedagoger ha i møte med krysskulturelle barn og unge og deres familie?

Det kan brukes mange betegnelser på krysskulturelle barn og unge, eksempelvis er; flerkulturelle barn, tokulturelle barn, tredjegerasjonsinnvandrere, flyktningbarn osv. (Salole, 2013, s. 28-29). Noen av benevnelsene kan være fremmedgjørende og negativ ladet, særlig for barn som er født eller oppvokst i Norge. Derfor ønsker jeg å bruke begrepet «krysskulturelle barn og unge» fremfor andre begrep i oppgaven. Videre kan barn og unge oppfattes generelt sett som mest utfordrende i alderen 13-18 år, altså ungdom – eller videregående skole alder. Derfor ønsker jeg å begrense oppgaven til å handle om krysskulturelle barn og unge i alderen 13- 18 år, i og med at krysskulturelle unge er en stor gruppe. I tillegg vil jeg gjøre det tydelig at den flerkulturelle opplevelsen ikke alltid oppleves som utfordrende og kompleks for alle, og ikke alltid opplever barnevernspedagoger eller andre profesjonsutøver problemer i slike møter, men jeg velger å legge fokus på de som opplever de vanligste utfordringene. Til slutt har jeg valgt å fokusere på teori som er mest relevant og avgrenset til å omhandle det problemstillingen spør etter.

1.3 Formål med oppgaven

I løpet av utdanningsperioden som barnevernspedagog har jeg tilegnet meg mye spennende kunnskap om barn og unge. Viktigheten av å tenke muligheter fremfor vanskeligheter har alltid vært sentralt i barnevernsstudiet. Kunnskapen om krysskulturelle unge og hvordan vi kan styrke vår kompetanse hos denne gruppen har vært litt mer begrenset. Jeg har vært spesielt opptatt av denne tematikken på grunn av min egen kulturbakgrunn. Formålet med oppgaven er at jeg etter endt semester skal ha mer kunnskap og forståelse for møte med krysskulturelle barn og unge og deres familie. Jeg ønsker å gå mer i dybden av denne gruppen og finne ut hvordan vi kan styrke vår kompetanse og videre ressursbygge dem. Hvilke tilnærminger som burde brukes og hvilke som ikke burde brukes. Dette er temaer som ofte

blir oversett, misforstått eller underkommunisert (Salole, 2013, s. 22). Jeg har også en ambisjon om at alle krysskulturelle barn skal bli motivert til å lytte til sitt indre. Ønske er at de skal ta med seg utfordringene som en veiviser og mulighetene som sjanser. Samtidig som at barnevernspedagoger skal bli mer motivert til å se det enkelte barnet og ta vurderinger ut fra deres konkrete situasjon. Derfor har jeg valgt å skrive om temaet barnevernspedagogens kompetanse i møte med krysskulturelle unge i min bacheloroppgave.

1.4 Sosialfaglig relevans

I og med at problemstillingen som er valgt er aktuell på flere områder ønsker jeg å redegjøre kort for dets sosialfaglige relevans. Sosialt arbeid er et fagområde der hensikten er å hjelpe mennesker med å løse sine problemer. I utgangspunktet jobber sosialarbeidere med svake og utsatte grupper. Krysskulturelle barn og unge er nødvendigvis ikke en utsatt gruppe. Derfor ønsker jeg å vektlegge at samtidig som sosialarbeidere arbeider for å løse problemer, har de også et formål om å bidra til sosial endring, at mennesker blir møtt på sine behov og får brukt sine iboende ressurser. Oppmerksomheten i arbeidet er på relasjonen mellom personen selv og dens omgivelser (Levin, 2004, s. 10). Noe som er kjempe viktig hos de krysskulturelle for å kunne se helhetsperspektivet og oppdage årsakene til deres utfordringer.

Barnevernspedagoger kan møte krysskulturelle barn og unge gjennom instanser som eksempelvis barnevernet, skole, barnehage, asylmottak, psykiatrien og institusjoner. Salole (2013) påpeker at mange ganger bli problemområdene behandlet uten at man tar hensyn til det større bilde og de underliggende mekanismene i en krysskulturell tilværelse (Salole, 2013, s. 23). Derfor er det nødvendighet for mer krysskulturell kompetanse hos profesjonsutøvere. Kunnskapen vil være relevant i møte med nye problemstillinger i det flerkulturelle samfunnet (Kipperberg, 2015, s. 27). Målet er at økt krysskulturell kompetanse i sosialt arbeid skal bidra til en forebyggende effekt.

1.5 Begrepsavklaringer

Her skal det kort redegjøres for de sentrale begrepene i problemstillingen som vil føre til en bedre tolkning av oppgavens teori og drøfte del. Andre viktige begreper vil bli definert i oppgavens hoveddel.

Kultur

Kultur kan enkelt defineres som «et system av felles trosoppfatninger, verdier, skikker, handlingsmønstre og artefakter, som medlemmer av et samfunn benytter for å forholde seg til verden og hverandre» (Blates & Plog, 1990; referert i Dypedahl & Bøhn, 2017, s. 53). Det finnes også flere definisjoner som vil komme i teoridelen.

Krysskulturelle barn og unge

I 2002 lanserte Ruth Van Reken begrepet «Krysskulturelle barn» (KKB), med en direkte oversettelse «Cross Cultural Kids» (CCK). Definisjonen er «barn som har levd med regelmessig påvirkning fra to eller flere kulturer i en betydelig del av barne- og ungdomsårene» (Salole, 2013, s. 28-29). En tydelig og instruktiv drøftelse vil bli gjort i oppgavens hoveddel.

Kompetanse

Kompetanse kan defineres som en syntese av viten, kunnen og handlingsdyktighet som en person har utviklet innenfor et bestemt fagområde. Kompetanseutvikling finner sted i utøvelsen av et fag i både teori og praksis (Cecchin, 1997: 13-14, referert i Gjertsen, 2010, s. 284).

1.6 Oppgavens videre oppbygning

I oppgavens kapittel 1 som er innledningen har jeg presentert bakgrunn for valg av tema, presentasjon av problemstilling, avgrensning, formål, sosialfaglig relevans og begrepsavklaringer. I kapittel 2 beskriver jeg hvilken metode jeg har brukt, valg av litteratur, datainnsamling, kildekritikk og min forforståelse. I kapittel 3 presenteres teorien. Her redegjør jeg for hva kultur er og hvem tredjekultursbarn og krysskulturelle unge er. Videre utdyper jeg deres ressurser, utfordringer, identitet og tilhørighetsparadokset. Til slutt redegjøres det for kulturkompetanse, kultursensitivitet, interkulturell kommunikasjon og kulturalisering. I kapittel 4 presenteres analysen og i kapittel 5 presenteres artiklene grundig. I oppgavens

kapittel 6 blir problemstillingen drøftet ved bruk av teori og forskning fra kapittel 3 og 5. Avslutningen består av oppsummering og viktig momenter.

2.0 Metode

Sosiologen Vilhelm Aubert (1985) definerer metode som følgende:

«En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Dalland, 2017, s. 51). I dette kapittelet skal jeg presentere hvilken metode jeg har brukt for å løse problemstillingen min og begrunne hvorfor jeg valgte denne metoden. Videre skal jeg beskrive hvordan jeg har samlet inn data og til slutt skrive om kildekritikken av oppgaven.

2.2 Valg av metode

Metode er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Den hjelper oss å samle inn data, dette kan være data som en samler inn selv eller allerede eksisterende data. Det er vanlig å skille mellom kvantitativ metode og kvalitativ metode (Dalland, 2017, s. 52).

Problemstillingen «hvilken kompetanse bør barnevernspedagoger ha i møte med krysskulturelle barn og unge og deres familie?» kan besvares med forskjellige metoder. Kvantitativ metode er ofte forskning i bredden. Metoden samler data inn i form av målbare enheter, altså informasjon i form av tall. Datamaterialet kan samles inn med spørreundersøkelse der det gjerne er flere informanter. Metoden kan eksempelvis være med på finne gjennomsnittlig inntekt i befolkningen eller hvor stor prosent av befolkningen som er avhengig av barnevernets hjelpetiltak. Kvalitativ metode brukes ofte når forskeren skal i dybden på et smalt felt. Metoden samler i motsetning opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle. Datamaterialet blir gjerne samlet inn ved bruk av observasjon, intervju og feltarbeid. Den går i direkte kontakt med feltet. Metoden kan eksempelvis være med på å finne hvordan unge flyktninger opplever traumer (Dalland, 2017, s. 52-53).

Jeg har i min bacheloroppgave valgt å bruke allerede eksisterende data, noe som ledet meg til metoden litteraturstudie, også kalt sekundærdata. I følge Støren (2013) er materialet i en litteraturstudie den allerede eksisterende kunnskapen, forskningen og teorien som du henter ved å søke i databasene. Målet med litteraturstudien er og systematiserte kunnskapen, å søke den, samle den, vurdere den og sammensette den (Støren, 2013, s. 17). Grunnen til at jeg valgte å bruke litteraturstudie, er fordi det allerede finnes noe forskning og faglitteratur om

temaet. Samtidig som at jeg ikke ønsket bare personlige meninger, men heller en helhetsforståelse basert på forskning og litteratur som i utgangspunktet kan være relevant for alle profesjonsutøvere. Dermed ble det mest realistisk å velge litteraturstudie som metode i min oppgave.

Litteraturstudie som metode har både fordeler og ulemper. Fordeler er at man fort kan finne mye data og få økt kunnskap over et avgrenset område, det innebærer også muligheten til å kunne sammenligne ulike data. Ulemper jeg opplevde som utfordrende er at mengden av relevant forskning kan være for lite. Utvalget av artikler kan være begrenset hvis en velger en tematikk der det har vært mindre forskning. Samtidig som man kan stå i fare for å velge feil søkeord eller foreta for få søk.

2.3 Valg av litteratur og datainnsamling

«*Alt som kan bidra til din oppgave, er kilder*» (Dalland, 2017, s.149). Dalland påpeker da på fagfelleverderte kilder. Helt fra studiestart visste jeg at bacheloroppgaven min kom til å omhandle temaet; arbeid med flerkulturelle barn. Da jeg hadde funnet ut av en problemstilling og akkurat hva jeg ønsket å utype meg i satte jeg i gang med litteratursøket. Jeg startet først med å se gjennom innholdsfortegnelsene i tidligere pensumbøker fra skoleårene, og markerte det som var virket relevant for bacheloroppgaven min. Deretter startet jeg med helt tilfeldige søk for å bli inspirert og for å få en oversikt over litteraturen og forskning som allerede finnes. Jeg la tidlig i prosessen merke til at det var begrenset med forskning rundt krysskulturelle barn. Men jeg oppdaget raskt forfatter Lill Salole og blant annet en av hennes bøker «*Krysskulturelle barn og unge: om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser* (2013)». Sammen med boken «*Hvor er hjemme?: Med røtter i flere kulturer* (2003)» av David C. Pollock og Ruth E. Van Reken, som blant annet har forsket mest på dette fagfeltet. Andre kilder med samme tematikk henviser som regel også til dem. Deretter oppdaget jeg og fikk stor respekt for boken «*Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer; Transkulturell forståelse, veiledning og behandling* (2010)» av Cecilie Jávo. Disse bøkene er hovedkildene i teoridelen av oppgaven min. Ved å lese gjennom hovedkildene sine litteraturlister fant jeg også andre referanser som har vært viktig i drøftelsen og for å se temaet fra flere perspektiver. I tillegg har jeg brukt og fått stor hjelp på universitetsbiblioteket på UiA og Kristiansand folkebibliotek i og med at det har vært mine nærmeste lokale bibliotek under skriveprosessen.

Søkene på fagfelleverderte tidsskrift ble begrenset til norsk som språk og artikler fra de siste fem år. Grunnen til at jeg valgte norsk som språk er fordi jeg ønsket en mindre sjans for å misforstå det som står i artiklene og feiloversettelse av budskapet. Det ble gjort systematiske søk på blant annet på universitetsbibliotekets søkemotor Oria, Google Scholar, Fontene Forskning, Idunn, og OsloMet. Søkeordene som det ble tatt utgangspunkt i var; krysskultur*, flerkulturelle barn*, flerkulturell kompetanse*, kulturkompetanse*, kultursensitivitet*, interkulturell kompetanse*, kulturalisering*, barnevernets utfordring*, innvandrerbarn*. Som et resultat av disse søkene oppdaget jeg igjen begrenset med artikler der spesifikt betegnelsen krysskulturelle barn og unge blir brukt. Forskning bruker mer ord som barnevernets møte med «etniske minoriteter». Noe som jeg har vurdert til like relevant, fordi de også er en underkategori av krysskulturelle barn, og med tanke på at det forskes på problemområdene mellom barnevernet og barn med fler kulturer. I tillegg har jeg sett på andre bachelor – og masteroppgaver med samme type tematikk for å være klar over at det finnes ulike tolkninger.

2.4 Kildekritikk

Kildekritikk betyr å vurdere og å karakterisere den litteraturen du har funnet. For at en oppgave skal være god, påpeker Dalland at kravene til validitet og reliabilitet må være oppfylt. Han forklarer dette med at validitet står for relevans og gyldighet. Det vil si at det som forskes på må ha relevans og være gyldig for det problemet som undersøkes. Mens reliabilitet betyr pålitelighet, som vil si at det som forskes på utføres korrekt, og at eventuelle feil angis (Dalland, 2017, s. 40).

Alle vitenskapelige artiklene jeg har valgt å bruke i bacheloroppgaven min er fra fagfelleverderte tidsskrift, som vil si at de kvalitetssikres og at andre forskere innenfor fagfeltet kritisk vurderer og godkjenner det før publikasjon. Forfatterne i artiklene er fagpersoner som tilhører forskningsinstitusjoner og har faglig kompetanse innenfor fagfeltet. Litteraturen som brukes i oppgaven er valgt fordi den på mest mulig måte belyser tematikken og problemstillingen. Hovedkildene jeg har brukt for å forske på krysskulturelle barn og unge er som nevnt tidligere av Lill Salole og, David C. Pollock og Ruth E. Van Reken. Forfatterne er psykologer og sosiologer, samtidig som de selv er krysskulturelle. Dette kan ha påvirket hvordan de vektlegger deres litteratur, samtidig kan det være en fordel at de bruker egne erfaringer knyttet til det faglige. For å forske på barnevernspedagogens kompetanse har hovedkilden vært boken til Cecilie Jávo. Hun er barnepsykiater, overlege ved Samisk

nasjonalt kompetansesenter og svært opptatt av kulturens betydning for veiledning og behandling.

Ved et litteraturstudiet innhenter man ikke ny data, men eksisterende fagkunnskap, forskning og teori (Dalland, 2017, s. 207). Utfordringer kan derfor skje ved bruk av sekundærdata. Det vil alltid være en sjanse for å misforstå eller feiltolke andres forskning. Samtidig er det viktig å være bevisst på egen forforståelse av temaet slik at man kan være objektiv i arbeidet. Derfor velger jeg både i begynnelsen av bacheloroppgaven min og i dette kapitlet å skrive noe om min forforståelse og historie. Ved å gjøre rede for min bakgrunn og min forforståelse ønsker jeg å gi leseren en mulighet til å vurdere min pålitelighet i dette arbeidet (Dalland, 2017, s. 55).

2.5 Forforståelse

Vi starter ikke med «blanke ark» når vi skal skrive en oppgave. Ofte har vi på forhånd en mening eller en tanke om temaet før vi begynner å undersøke det. Våre tanker kan ha påvirket valg av tema og til og med på mulige funn og resultater. Normen sier at du skal gjøre din forforståelse bevisst. Leseren av oppgaven skal vite hvilken posisjon du har innen det feltet og hvilke briller du ser på problemet med (Dalland, 2017, s. 61). Jeg som en kommende krysskulturell barnevernspedagog er bevisst over mitt engasjement for dette tema og at mine tidlige erfaringer og oppfatninger kan ha påvirket min fremstilling og forståelse av litteraturen.

3.0 Teori

I dette kapitlet presenteres det utvalgt teori som belyser problemstillingen. Dette vil være teori jeg anser som nyttig og viktig både i forståelsen og i arbeid med krysskulturelle unge. Jeg vil først redegjøre for kultur-begrepet, tredjekultursbarn, krysskulturelle barn og unge. Videre vil jeg snakke om deres ressurser og utfordringer. Deretter presenteres identitet og tilhørighetsparadokset. Til slutt redegjøres det for kompetanse i barnevernet, og her fokuseres det på kulturkompetanse, kultursensitivitet interkulturell kommunikasjon og kulturalisering.

3.1 Kultur

Kultur er et begrep med flere betydninger og ulike forståelser, og det kan være vanskelig å gi en fullgod definisjon av det. Begrepet kommer fra det latinske ordet «colore», som

opprinnelig betyr «å dyrke». I følge Klausen (1992) kan kultur enkelt defineres som «de sikker, verdier og væremåter som overføres, om enn i noen forandret form, fra generasjon til generasjon» (Klausen, 1992; referert i Eriksen 2001, s. 60). En annen definisjon av Eriksen (1993) sier at «kultur er det som gjør kommunikasjonen mulig», han påpeker da de tankemønster, vaner og erfaringer som mennesker har til felles og er med på å gjøre at vi forstår hverandre (Eriksen, 2001, s. 60). Disse to definisjonene har en viktig forskjell. Den første legger vekt på kultur som en historisk forklaring. Mens den andre konsentrerer seg om nåtiden og muligheten for gjensidig forståelse. Hva som blir riktig er avgjørende for hvordan en tenker om; oss og de andre (Eriksen, 2001, s. 60).

Begrepet kan også brukes til å forklare menneskers reaksjon på natur. Salole (2013) hevder at kultur kan defineres som hvordan vi tolker, forstår og organiserer verden rundt oss ut i fra vårt verdenssyn, verdier, idealer, normer eller uttrykk (Salole, 2013, s. 53).

Schiefloe (2017) vektlegger Edgar Schein (1986) sin såkalte organisasjonsteori, om at kultur kan illustreres som et isfjell med en «overflate» og en «underflate». Overflatedelen omtaler han som kulturens synlige uttrykk. Denne delen av isfjellet består av hva vi gjør og hvordan vi gjør det. Underflatedelen er de underliggende og viktigste årsakene til hva vi sier, hører og gjør på overflaten, han kaller det kulturens innhold (Schiefloe, 2017, s. 184).

3.2 Tredjekultursbarn (TKB)

For å gå i dybde av begrepet krysskulturelle unge ønsker jeg først å redegjøre for tredjekultursbarn. «Et tredjekultur-barn er et barn som bor/ har bodd i andre land enn sitt opprinnelsesland i perioder av oppveksten med bakgrunn i foreldres karrierevalg» (Salole, 2013, s. 31). TKB er en forkortelse for tredjekultursbarn. På engelsk «Third Culture Kids (TCK)», altså barn av en tredjekultur. Gruppen regnes med i definisjonen av ulike krysskulturelle unge. Det som skiller dem fra andre krysskulturelle unge er at de defineres som barn av misjonærer, militære, journalister, forsvarsansatte og diplomater. De er en del av flere kulturer grunnet foreldrenes karrierevalg (Pollock & Van Reken, 2003, s. 29).

I 1950 introduserte de amerikanske samfunnsviterne Dr. John Hill Useem og Dr. Ruth Hill Useem uttrykket tredjekultursbarn. Det startet med en reise til India der de ønsket å studere hvordan mennesker fra forskjellige land og kulturer forhandlet og samarbeidet. De oppdaget

fort at hver subkultur hadde ulike utgangspunkt og måte å organisere seg på, samtidig som de var veldig knyttet til hverandre. For å beskrive dette miljøet som ble skapt av en krysskulturell setting, definerte Useem mennesker som bodde utenfor hjemlandet sitt som, «førstekultur». Videre kalte de vertskulturen der menneskene bodde for «andrekultur». Den felles livsstilen fikk navnet «tredjekultur». Barn som vokste opp i denne «mellomkulturen» ble kjent som «Tredjekultursbarn» (Salole, 2013, s. 40).

TKBere er kjent for mye forflytting i livet. Det kan sies at de har en «gjesterolle» i samfunnet. Menneskene rundt dem og de fysiske omgivelsene byttes jevnlig ut. De preges av forlengelser og oppbrudd. Å vokse opp i en flerkulturell verden, og det å ha sterke bånd til flere kulturer samtidig er en del av dem. Videre er det å være fysisk annerledes en stor del av deres identitet, som for eksempel annen hudfarge, ansiktstrekk og klær. Virkelighetsforståelsen deres er ulik fra jevnalderne (Pollock & Van Reken, 2003, s. 30).

TKB-feltet har blitt satt på dagsorden internasjonalt av David C. Pollock og Ruth E Reken. De utviklet et språk og et rammeverk for å forstå barn som flytter mellom forskjellige land i oppveksten basert på møter med tredjekultursbarn (Salole, 2013, s. 41). Etter hvert ble tredjekulturserfaringer også sett i sammenheng med oppvekstbetingelser til andre krysskulturelle som eksempelvis multietniske barn, barn av flyktninger og innvandrere. Tredjekultursbarns utfordringer og ressurser går i tråd med det å vokse opp med og veksle mellom ulike kulturer, noe som også er sentralt i andre krysskulturelle barns liv. Derfor er kunnskapen om TKB naturlig å bruke som utgangspunkt for å forstå krysskulturelle barn og unge.

3.3 Krysskulturelle unge

I 2002 stiftet Ruth Van Reken begrepet «krysskulturelle barn» (KKB) i håp om å lage en fellesbetegnelse for alle typer krysskulturelle barndom, inkludert tredjekultursbarn. På den måten kan vi se virkeligheten og historien av den kulturelle kompleksiteten til hver enkelt person i en større sammenheng. Som nevnt tidligere definerte hun dem som «barn som har levd med regelmessig påvirkning fra to eller flere kulturer i en betydelig del av barne- og ungdomsårene» (Pollock et al., 2017, s. 43).

Å være krysskulturell viser nettopp til denne unike sammensmeltingen av flere levesett og verdensforståelser, som er kjernen i disse barnas oppvekst og utvikling. Det kan beskrives

som et tre med røtter som går på kryss og tvers. Røttene vokser over og i hverandre og er umulig å skille. Hvert tre har sitt unike mønster og er rotfestet til forskjellige steder som gir dem næring fra hvert hold (Salole, 2013, s. 29).

Det finnes flere betegnelser på krysskulturelle barn og unge; eksempler er flerkulturelle barn, minoritetsbarn, tokulturelle barn, annen-og tredjegenasjonsinnvandrere, norsk barn med innvandrerbakgrunn osv. De er dermed ingen homogen gruppe (Salole, 2013, s. 28). Men uansett hvilken gruppe de tilhører er de eksistensielle strømningene i krysskulturelle barns liv den samme, uansett inngang de har til erfaringen. De opplever som regel et sterkt press om å leve opp til ulike forventinger, idealer og normer. Det kan sies at de lever med (en av) foreldrenes kulturer hjemme, og samtidig med storsamfunnets premisser på daglige arenaer som skole og blant venner. Identitets- og tilhørighets spørsmål er sentral i deres oppvekst. Mange strever med manglende annerkjennelse, utarbeidede følelser, tilhørighetsproblemer og følelsen av annerledeshet (Salole, 2013, s. 35).

En krysskulturell oppvekst er preget av forskjellige påvirkninger av elementer fra flere kulturer, som regel med motsetningsfulle verdiuttrykk. De vokser opp med flere kulturelle modeller, flere perspektiver, flere innflytelser og dermed alternativer til hvordan de kan tolke verden. Det bringer med seg ulike forventinger og krav. Samtidig som en krysskulturell bakgrunn eksponerer de for fordommer og ekskludering. En slik jevn påvirkning fra flere samfunn, kulturer og skikker gir også en flytende opplevelse av tilhørighet og hjemme. Bruner (1986; referert i Salole, 2013, s. 73) kaller dette «betwixt and between», altså en mellomposisjon. Dette resulterer til en oppvekst hvor erfaringen med å være både innenfor og utenfor blir en betydningsfull del av livet. For noen kan denne opplevelsen til tider være lammende, men på samme tid er innsikten i flere måter å leve på og organisere seg en sentral ressurs hos krysskulturelle barn og unge (Salole, 2013, s. 72).

3.3.1 Ressurser

Bø (2012) hevder at ressurser er hva vi har av åpne og skjulte krefter. Det er våre kunnskaper, kompetanser, ambisjoner, mestringsevne som blir til muligheter (Bø, 2012, s. 84-85).

Ressurser og utfordringer i en krysskulturell oppvekst går hånd i hånd og er et speilbilde av hverandre. Derfor ønsker jeg å redegjøre for noen ressurser som finnes hos de krysskulturelle før jeg går inn på noen utfordringsområder.

Et av de viktige ressursene hos krysskulturelle barn og unge er deres *utvidede verdenssyn*. Forståelsen av at det kan være flere enn en måte å se den samme tingen på begynner tidlig i livet hos de krysskulturelle (Pollock et al., 2017, s. 140). Konsekvensen av sosialisering inn i motstridende verdi- og normsett gjør at de ofte ser en sak fra flere sider. Det fører til at de kan mene flere forskjellige ting på en gang, noe som kan oppleves som utfordrende. Men til tross for dette er det å se flere sider av en sak også en kompleks form for problemløsning, som er sårt etterlengtet i vår tid mener Salole. En slik ressurs kan være nyttig for å løse fremtidens problemer. En krysskulturell ungdom beskrev det slikt: «Det er nok *mer behagelig*, men ikke *nødvendigvis riktig*, å kunne stå helt og holdent for *en* side av en sak.» (Salole, 2013, s. 168)

Videre, ved å være en del av ulike kulturer lærer krysskulturelle barn og unge ikke bare om kulturforskjeller, men de opplever også verden på en svært kokret måte. Mange har bodd steder, kjent lukter, hørt lyder og erfart merkelige situasjoner som andre ville ha forstått gjennom bøker, filmer eller nyheter (Pollock & Van Reken, 2003, s. 71). Derfor tilegner de seg en *kulturkompetanse*. I uttalelser eller handlinger, forstår krysskulturelle gjerne mer av konsekvensen og bakgrunnen. Det er akkurat som om de skulle vært i situasjonen selv. Dermed er det letter å avverge misforståelser eller fordommer. Ved å bruke sin kulturkompetanse har de også en «brobyggingskompetanse», som er en stor ressurs (Salole, 2013, s. 175). Ofte kommer krysskulturelle i situasjoner der de må forklare omstendigheter rundt situasjoner i storsamfunnet til foreldre, eller omvendt. Når de gjør det, tolker de ikke bare språket, men de forstår også betydningen av atferden. En krysskulturell ungdom beskrev det slikt: «Jeg har bodd i et muslimsk land ... I Norge er det er antimuslimsk klima. Det får meg til å føle et behov for å forsvare den andre kulturen, og forklare hvordan ting fungerer» (Salole, 2013, s. 175).

For å overleve de mange overgangene mellom kulturene utvikler krysskulturelle barn og unge en form for *tilpasningsdyktighet*. Evnen til å gli inn i mengden beskrives ofte med ordet «kameleonferdighet» som er en kompleks og elegant ferdighet (Pollock & Van Reken, 2003, s. 80). Det vil si at når de kommer inn i en ny setting har de lett for å legge merke til hvilke koder som gjelder og oppfører seg i henhold til dem, alt etter hva som passer. Dette kan eksempelvis være bytte av språk, kulturelle skikker, omgangsform eller sosiale koder. Prosessen skjer oftest automatisk, og for mange krysskulturelle barn og unge er det å skifte eksempelvis mellom to språk, ofte like naturlig som å puste. En krysskulturell ungdom

beskrev det slikt: «... Det er ikke bevisst når det skjer, men jeg kan tenke på det etterpå. Jeg går ikke rundt og tenker på hvor tilpasningsdyktig jeg er» (Salole, 2013, s. 170).

Et av de mest anvendelige fordelene i en krysskulturell oppvekst er nok å ha *språklige ferdigheter*. Mange krysskulturelle lærer tidlig i oppveksten to eller flere språk, noe som fører til at de kan utvikle kunnskap om og følelse for språk. Det skjer sjeldent når en lærer et andrespråk i voksenalder, fordi morsmålets logikk og struktur ofte vil blande seg inn i det nye språket. Ferdigheten kan på lang sikt være en fordel i arbeidsmarkedet ettersom noen jobber krever beherskelse av flere språk. Samtidig er ferdigheten viktig i kommunikasjon med mennesker fra forskjellige land, skole eller tv. De vil også ha lettere for å lære seg andre fremmedspråk (Pollock & Van Reken, 2003, s. 98). Jeg vil også understreke at språk for mange krysskulturelle barn og unge og deres familier ofte er den eneste tilknytningen som er igjen til det som en gang har vært hjemmet. Og dermed vil opplevelsen av å ønske å bevare den være sterk.

3.3.2 Utfordringer

Mange krysskulturelle barn og unge har funnet ubevisste måter å håndtere utfordringene på, og har klart å gjøre dem om til positive sider av livet. Men det finnes også mange barn og unge som i årevis har hatt frustrasjoner over følelser som ikke har noen navn eller definisjon (Pollock & Van Reken, 2003, s. 70). Derfor blir det viktig å sette ord på utfordringene, identifiserer og beskrive vanskelige momenter.

Som nevnt tidligere, selv om et utvidet verdenssyn betraktes som en viktig ressurs kan det også etterlate en *lojalitetskonflikt* hos de krysskulturelle barn og unge (Pollock & Van Reken, 2003, s. 72). Faktumet at det alltid finnes andre muligheter og løsningsalternativer på «den andre» siden som kan gjøre det vanskelig å ta beslutninger. Eksempelvis sier en kultur at abort er greit i visse tilfeller. Den andre kulturen mener at abort er galt. Hvilken verdi blir riktig? I beslutningsprosessen opplever mange krysskulturelle at uansett hva de velger skuffer de noen. Det kan være familie, venner, lærere eller til og med dem selv. Det kan føre til at de endrer på sine avgjørelser flere ganger fordi det er vanskelig å ta beslutninger eller å holde seg til et svar. Noe som er svært utfordrende for dem selv, men også for omsorgspersoner og profesjonsutøvere som skal jobbe med gruppen. Salole påstår at vanskeligheter med å ta beslutninger er noe som kan feste seg lang inn i voksenalivet (Salole, 2013, s. 169).

Selv om mange krysskulturelle barn og unge tilegner seg en fascinerende kulturkompetanse om andre kulturer, finnes det også noen som vet lite om sin egen. Med andre ord *en uvitenhet om hjemkulturen*. Dessverre er det for eksempel mange barn av innvandrere eller tredjekulturbarn som kjenner lite til egen nasjonalhistorie eller til og med familiehistorie. Det finnes også mange som aldri har vært en del av den opprinnelige familien, som for eksempel norskfødte innvandrerbarn (Pollock & Van Reken, 2003, s. 78).

Å ha «kameleonferdigheter» bringer imidlertid også med seg noen utfordringer. Mange krysskulturelle barn og unge opplever å ha *manglende kulturell likevekt*. Det vil si at selv om de har en dyktighet til å på kort sikt tilpasse seg, vil de aldri utvikle en ekte kulturell likevekt noe sted. Mange har problemer med å finne eget verdigrunnlag nettopp fordi de har påvirkninger fra flere kulturer. Denne forvirringen kan også bringe meg seg en følelse av at det ikke finnes noen virkelige absolutte sannheter i livet og at de ikke vet hvem de egentlig er (Pollock & Van Reken, 2003, s. 81). Å stadig skulle tilpasse seg etter krav i omgivelsen kan være både fysisk og psykisk utmattende. Noen krysskulturelle barn, unge og voksne beskriver dette med å hele tiden måtte være «på vakt» (Salole, 2013, s. 171).

Det finnes store positive utfall ved å ha språklige ferdigheter, men det er viktig å være bevisst på noen fallgruver. Barn som er tospråklig som følge av foreldrenes morsmål og majoritetsspråket kan oppleve å ikke bli dyktige nok i sitt morsmål, fordi det lenger ikke blir aktivt brukt. Noen foreldre snakker på sitt eget språk til barna, mens barna svarer på majoritetsspråket (Pollock & Van Reken, 2003, s. 99). En krysskulturell ungdom beskrev at hun følte at hun og faren aldri fikk kommunisert «på ordentlig», fordi ingen av dem kunne den andres kjernespråk godt nok. Det oppleves også at mange migrantbarn blander forskjellige språk og lager sitt eget, som eksempelvis «kebabnorsk» som er en blanding av morsmålet og norsk (Salole, 2013, s. 161-162). Kanskje dette føles som en måte å bevare begge språkene på. Flerspråklighet har lenge blitt sett på som et utviklingsproblem.

3.4 Identitet og tilhørighetsparadokset

Et av de viktigste temaene for krysskulturelle barn og unge er å finne ut av sin identitet. Begrepet identitet er stort, men kan i sin enkleste form brukes til å beskrive selvforståelsen. Altså hvem vi er, hva som kjennetegner oss, våre verdier og normer og hva og hvem vi relaterer oss til. Ofte skilles det mellom «personlig identitet», «sosial identitet», «etnisk

identitet» og «kulturell identitet». Spørsmål som; hvor tilhører jeg? hva tror jeg på? hvem er jeg i forhold til andre, hvor passer jeg inn, er sentralt i deres oppvekst (Salole, 2013, s. 43).

En krysskulturell identitet preges av mange inntrykk og påvirkninger en må sortere. Det er mange motsetninger i deres virkelighetsforståelse, og enorm mengde med informasjon de unge skal både behandle og fordøye. Mange krysskulturelle opplever dette som en identitetskrise. Mangel på rollemodeller og veiledere i sin søken kan gjøre frustrasjonen enda større. Salole (2013) påpeker at prosessen om å bygge en trygg identitet for krysskulturelle barn og unge handler om å kunne forene sine verdier og forsones seg med å være sammensatt. Det krever aktiv utforskning og forpliktelse (Salole, 2013, s. 213). Utviklingen av en trygg individs personlighet, inkludert kulturelle trekk er rotfestet til et tett foreldre-barn-forhold tidlig i barndommen. Forskning har påvist at støtten som kommer fra foreldre og familie, men også den som venner kan gi har stor betydning for identitetsutviklingen (Jávo, 2010, s. 73). Mange krysskulturelle unge lever med sterke føringer hele livet om hvem de er, hva de skal tenke og ikke, hva som er lov og ikke. På den ene siden står foreldrenes kulturtilhørighet, og på den andre siden storsamfunnets verdier. Dermed har de sjeldent eller aldri fått sjansen til å utforske identiteten deres. Samtidig som sosial kontroll kan ha bidratt til at de opprettholder en enten-eller identitet (Salole, 2013, s. 213). Enten velger de å holde seg til familiens verdenssyn eller til storsamfunnets. Valget kan ofte bli et dilemma. Velger de storsamfunnet bryter de igjen med sitt oppvekstmiljø og en del av dem selv og deres identitet (Bredal 2006; referert i Salole 2013, s. 213). Noen krysskulturelle barn og unge står i en vanskelig posisjon helt fram til voksenlivet. Mange beskriver dette som «å bli dratt mellom to kulturer». Ofte tar det lengre tid for krysskulturelle unge «å finne seg selv» sammenlignet med andre unge. Mange stiller de store spørsmålene før puberteten eller lenge etter at alle andre har sluttet. Pollock og Van Reken kaller dette for «delayed abolescence» eller «forsinket ungdomstid» på norsk. Imidlertid er nok «forlenget ungdomstid» et mer passende begrep for krysskulturelle der det ofte tar lengre tid mener Salole (Salole, 2013, s. 215).

Samtidig er identitet nært knyttet til tilhørighet. For at vi skal kunne leve et godt liv trenger vi å føle at vi tilhører. Det kan bety å tilhøre en familie, en gruppe, eller en kultur. Følelsen av å tilhøre gir oss friheten vi trenger til å fortsette å utvikle oss selv (Pollock & Van Reken, 2003, s. 115). I en krysskulturell oppvekst er følelsen av å høre til, men samtidig å ikke høre til sentral. «Hvor er hjemme?» kan være et av de vanskeligste spørsmålene å svare på. Barn som vokser opp med påvirkning fra flere kulturer forventes å oppleve et tilhørighetsparadoks, som

er et dilemma krysskulturelle unge må finne strategier for å leve med. Til tross for norsk oppvekstmiljø, beskriver mange krysskulturelle unge seg selv som slett ikke norske. Andre unge føler seg absolutt norske til tross for den krysskulturelle oppveksten (Salole, 2013, s. 143). Deretter har vi de unge som føler seg *både-og*, denne gruppen identifiserer seg både med storsamfunnet og minoritetsmiljøet. Denne gruppen unge har nok det mest pragmatiske synet på tilhørighet.

I mange krysskulturelle liv er tilhørighet en omskiftelig faktor. Det er viktig å forstå hva som er grunnen til at noen unge føler tilhørighet til storsamfunnet og minoritetsmiljøet, eller ikke (Salole, 2013, s. 145). Dette henger tett sammen med hvordan omgivelsene definerer eller reagerer på dem. Det har en stor betydning at foreldre og omsorgspersoner ikke hindrer tilhørigheten men tillater sine barn å slå rot der de bor. Andre eksempler kan være språk og kommunikasjonspremisser, hvor venner og familie befinner seg, levesett og mentalitet eller anerkjennelse og mangel på anerkjennelse (Salole, 2013, s. 158).

3.5 Kompetanse i barnevernsarbeid

I følge §1-1, lov om barneverntjenester (1992), er lovens formål for barnevernets arbeid å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at *alle* barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår (Barnevernloven, 1992, §1-1).

Når barns og unges problemer blir store nok til at de vekker bekymring kontaktes ofte fagfolk som kan kartlegge, veilede og finne løsninger. Antall innvandrerbarn har økt i barnevernet, og de er i dag en overrepresentert gruppe. Det kan være både barn som flyktninger og norskfødte barn av innvandrerforeldre (Jávo, 2010, s. 230). Når det gjelder arbeidet med barn og unge fra etniske minoriteter kreves det kultursensitivitet og kulturkompetanse, i tillegg til den generelle fagkunnskapen. Det har blitt foretatt undersøkelser blant norske barnevernsarbeidere om deres forståelse for kultur og etnisitet i arbeide med minoritetsetniske barn. Undersøkelsene har bekreftet at mange barnevernsarbeider har en universalistisk tilnærming, det vil si en lik tilnærming til barnet enten om det har en etnisk minoritetsbakgrunn eller ikke (Jávo, 2010, 153). Dette viser at barnevernet trenger et sterkere fokus på mer kontekstuell kulturforståelse, kulturkompetanse og kultursensitivitet. Det vil føre til at fagfolk får mer forforståelse av hva

kultur og etnisitet betyr i den enkelte barnevernssak og familie (Jávo, 2010, s. 153). For krysskulturelle barn og unge er det viktig å kunne sette ord på utfordringer, identifisere vanskelige momenter og vel så viktig å anerkjenne ferdigheter (Salole, 2013, s. 23). Derfor er det betydelig at fagfolk kan utvikle og forstå språket for erfaringene i en krysskulturell oppvekst.

3.5.1 Kulturkompetanse

Som fagpersoner er det nødvendig at vi har kulturkompetanse i møte med etniskminoritetsbarn og unge og deres familier, uavhengig av om vi er fagfolk med majoritetsbakgrunnen eller ikke. «Kulturkompetanse er evnen til å samhandle effektivt med folk fra forskjellige kulturer» (Jávo, 2010, s. 154). Jávo understreker at kulturkompetanse består av fire viktige komponenter;

1. Bevissthet om ens eget kulturelle verdensbilde
2. Aksepterende holdning til kulturelle forskjeller
3. Kunnskap om ulike kulturelle uttrykksformer og livsanskuelser
4. Ferdigheter i å arbeide tverrkulturelt

Kulturkompetanse handler om å kunne forstå barnets og familiens kulturelle erfaringer, og videre å kunne utvikle disse erfaringene til å bli en ressurs istedenfor en hindring. Det er like viktig hvordan vi som fagfolk bruker kulturkunnskapen vi har i det praktisk arbeid med barnet (Jávo, 2010, s. 155). Spesielt for fagfolk i barnevernet er det særlig viktig med en god forståelse og kunnskap om hvordan ting fungerer i barnets opprinnelsesland. Et eksempel kan være hvordan omsorgen i opprinnelseslandet er organisert og hvordan foreldre eller andre familie medlemmer utfører den. Og ikke minst at barnevernsarbeidere selv reflekterer over egne kulturelle verdier når det gjelder eksempelvis barneomsorg (Jávo, 2010, s. 232). Mange familier opplever å frykte barnevernet, en av grunnene kan være en frykt for at behandleren fra majoritetskulturen ikke skal forstå dem eller ha fordommer mot dem. Det er viktig å være klar over at barneoppdragelse har mange forskjellige aspekter, noe som ofte skaper verdidebatter i norske fagmiljøer. Videre har det blitt viktig at kulturkompetanse innen barnevernet økes med at kulturelle temaer i større grad innlemmes i grunn- og videreutdanninger (Jávo, 2010, s. 232).

Ikke alltid kommer vi til en felles forståelse i arbeidet vi gjør med andre, men likevel må andres opplevelser og meninger respekteres. Videre påpeker Jávo (2010), at et viktig stikkord er respekt. Vi som mennesker har vanskelighet for å respektere det vi ikke forstår. Å likevel klare det er en kunst.

3.5.2 Kultursensitivitet

Kulturkompetanse innebærer blant annet kultursensitivitet. «Kultursensitivitet betyr å være bevisst på at kulturelle forskjeller og likheter finnes, og at dette vil påvirke våre verdier, læring og atferd» (Jávo, 2010, s. 155). Kultursensitivitet kan defineres som «en holdning preget av åpenhet for og anerkjennelse av forskjeller, å lete etter likheter og forsøke å forstå den andre ut fra dens andres logikk og perspektiv» (Holm-Hansen mfl 2007, referert i Bunkholdt, 2018, s.121)

Forskning har bevist at kultursensitivitet gjør at fagfolk er mer positive mot minoritetsklienter og bruker mindre stigmatiserende og individualiserende årsaksforklaringer. Å være kultursensitiv krever en spesiell bevissthet hos yrkesutøvere. Våre personlige holdninger ligger ofte i grunn for alt vi gjør. Det gjelder å være bevisst på egen etnosentrisme, det vil si våre egne holdninger til andre kulturer (Jávo, 2010, s. 156). Videre må en være bevisst på fordommer og stereotypier om andre. Spesielt krysskulturelle barn og unge føler seg ofte både norske og som tilhørende av opprinnelseskulturen, det blir viktig å ikke «putte de i en egen boks» etter etnisk bakgrunn. Stor sett handler det om å være reflektert over vårt eget ståsted og hvordan dette påvirker måten vi samhandler med barnet og familien (Jávo, 2010, s. 156). En risiko ved å fokusere for mye på minoritetens kultur, er at man overfokuserer på nettopp kultur, og overser at det kan være snakk om problemer som ikke har noe med kultur å gjøre, men med levekår (Bunkholdt, 2018, s. 122)

Jávo (2010) påpeker at dersom fagfolk skal i møte med minoritetsbarn og familier arbeide sensitivt men samtidig profesjonelt krever det å være oppmerksomme på egne fordommer, bearbeide etnosentriske holdninger, og styrke evnen til empati. I stedet for å dømme en person eller en situasjon bør vi heller være fokuserte på å bevisstgjøre oss våre egne reaksjoner. Da vil man ha et åpent sinn og være villig til å ta den andres perspektiv og virkelighet inn over seg, noe den hjelpesøkende vil føle og verdsette (Jávo, 2010, s. 157).

3.5.3 Interkulturell kommunikasjon

Kommunikasjonen mellom mennesker med ulike kulturbakgrunn kalles interkulturell kommunikasjon (Jávo, 2010, s. 160). De fleste er enige om at kulturelle forskjeller har betydning for kommunikasjonen vår med andre. Å kommunisere kultursensitivitet innebærer evnen til å forstå når og i hvilken grad disse forskjellene påvirker interaksjonen. Det som er viktig er å raskt kunne oppdage misforståelser slik at begge parter opplever samtalen som meningsfull (Røkenes og Hansen, 2004; referert i Jávo, 2010, s. 160). Det finnes lite forskning på hvordan kulturelle forskjeller virker inn, men uansett vil en respektfull tilnærming være avgjørende for at kommunikasjon lykkes. Behandler må kunne engasjere seg, vise en innlevelsesevne og tone seg inn følelsesmessig med barnet eller familien. Et barn eller en familie med minoritetsbakgrunn vil kanskje ha forutinntatte meninger om barnevernet eller skepsis til det norske storsamfunnet, basert på tidligere erfaringer. Samtidig kan behandler på sin side sitte med for eksempel negative stereotyper. Det kan derfor ta tid å etablere en god dialog. En løsning kan være å direkte ta opp problemet som et eget tema i samtalen. «Å kommunisere om kommunikasjonen», s kalles metakommunikasjon (Jávo, 2010, s. 161).

En annen måte for å få kommunikasjonen til å lykkes er at den må oppleves som nyttig og tydelig for begge parter. Å ta seg noen runder med presentasjon, klargjøring av hensikt og arbeidstemaer sammen vil være viktig. Interkulturell kommunikasjon dreier seg også om å være konkret og praktisk rettet som fagperson. Samtidig blir en relasjon oftest tryggere når en kan være mer personlig og formidle egne erfaringer om for eksempel å være flerkulturelt. Som en oppsummerende avslutning vil det være viktig å sjekke om man har samme forståelsen av hva man har blitt enige om (Jávo, 2010, s. 161).

3.5.4 Kulturalisering og annengjøring

I det sosiale arbeidet med etniske minoriteter kan kultur som innfallsvinkel gi et utslag av kulturalisering. I følge Rugkåsa, Eide og Ylvisaker (2015; sitert av Ask & Eide, 2018) er kulturalisering «en prosess som innebærer at gitte situasjoner, problemer eller annerledeshet fortolkes og forklares på grunnlag av generaliserte kulturelle fortolkninger framfor individuelle, sosiale eller politiske forhold» (Ask & Eide, 2018, s. 205). Med andre ord, at individer oppfattes og behandles som representanter for en kategori eller en kulturell gruppe, snarere enn som selvstendige individer. En slik kulturforklaring kan gjøres ubevisst og virke

naturlig. Man kan tro at om man bare lærer seg nok om andres «kultur», så vil man kunne gjøre et bedre møte med etniske minoriteter. Og dette kan prege hvordan barnevernspedagogen samhandler med klienten, og være en forklaring på hvorfor arbeide med minoritetsklienter kan oppfattes som mer utfordrende (Ask & Eide, 2018, s.205).

Kulturalisering kan også bidra til å skape *annengjøring*, som forstås som «prosesser hvor grupper og deres praksiser identifiseres med referanse til synlige fysiske eller kulturelle karakteristikk» (Johnson mfl.,2004; sitert av Ask & Eide, 2018, s. 206). Minoritetsetniske klienter kategoriseres som «de andre», og gjerne oppfattes de som ulike fra majoriteten. Kulturalisering og annengjøring er begreper som kan skape avstand mellom barnevernsarbeidere og etniske minoritetsfamilier. Og bærer med seg risken til stereotype og stigmatiserende oppfatninger (Ask & Eide, 2018, s. 206).

4.0 Analyse

For å analysere funnene min har jeg blitt inspirert av tematisk analyse som forklares av Braun og Clarke (2006). Tematisk analyse er en metode for å identifisere, analysere og rapportere «temaer» i data (Braun & Clarke, 2006, s. 80, egen oversettelse).

Dette har jeg valgt å gjøre i en oversiktstabell, slik at leseren får en sammenfattet oversikt over funnene. Jeg startet først med å gjøre meg kjent med artiklene som ble valgt og de ble lest gjennom flere ganger. Tanker om dataene og hva som er relevant med dem ble notert ned. Deretter noterte jeg sentrale temaer og begrep. Dermed ble det lettere å kategorisere artiklene etter hva de handlet om. Etter det begynte jeg å kode, noe som skal hjelpe med å filteret relevant informasjon fra mindre relevant informasjon i artikkelen (Braun & Clarke, 2006, s. 88). Jeg oppdaget at noen av temaer kunne slås sammen og andre var med på å belyse ulike perspektiver. Samtidig var noen temaer ikke relevante for problemstillingen og måtte velges bort. Funnene og resultatene i artiklene viste at de kunne drøftes sammen. Til slutt lagde jeg en tabellmarkise der funnene ble lagt in oversiktlig. Tabellen viser kategoriene; navn og år, formål for studien, metode som er brukt, respondenter, sentrale temaer og relevans for oppgaven (Tabell 1).

Det blir presentert i følgende tabell:

Tabell 1						
Navn og År	Formål	Metode	Respondenter	Sentrale temaer	Resultat	Relevans
Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn – Bø, 2017	Å finne ut hva sosialarbeidere ønsket mer kunnskap om i minoritetsarbeid og hva de mente var de største utfordringene	Spørreskjemaundersøkelse og fokusgruppeintervjuer	N= 98 50 sosialarbeidere 48 fra sosial- og barnevernstjenesten	Kulturforskjeller, kommunikasjonsproblemer, kulturelle koder, kunnskapsbehov, helseplager, traumer, kulturkompetanse, barneoppdragelse, bakgrunn fra hjemlandet	Undersøkelsen viser at det finnes kommunikasjonspoblemer, manglende kjennskap til hverandre og forskjellige kulturelle koder, manglende kunnskap om traumer. Samt viktigheten av kunnskap om bakgrunn fra hjemlandet.	Relevant for problemstilling der det kommer frem hvilke kunnskapsbehov sosialarbeidere selv mener at de har for å kunne arbeide bedre og mer sensitivt med minoritetsklienter. Samt hva de synes er utfordrende i arbeidet.
Etniske minoriteter og sosialt arbeid – Rugkåsa, 2018	Argumentasjon for at kulturkompetanse kan bli for mye og at sosialt arbeid alltid bør ta utgangspunkt i klientens sosiale problemer først	Kommentarartikkel		Kulturforklare, kulturkompetanse, vektlegging av kulturforskjeller, enkeltmenneskes behov, sosiale problemer	I sosialt arbeid må vi alltid ta utgangspunkt i klientens sosiale problemer, og deretter vurdere om, hvordan og på hvilken måte kulturelle forskjeller har betydning for problemet.	Relevant for å få fram flere perspektiver av problemstilling. Belyser konsekvensen av å ikke se de sosiale problemene som individuelle problemer, men heller som kulturelle forhold.
Vær snill! – Skårdalsmo &	Finne ut hvilke råd enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger har	Kvalitative intervju	N=70 10 jenter 60 gutter	Enslige mindreårige, flyktningbarn, råd, ivaretagelse, forståelse, få	Undersøkelsen viser at enslige mindreårige flyktninger ønsker voksne	Relevant grunnet ungdomsgruppen som er en del av

Harnischfeger, 2017	til voksne som jobber med barn som dem selv.			hjelp, profesjonalitet og psykiske plager	som får dem til å føle seg ivaretatt, de må kunne se barnets perspektiv og se på dem som enkeltindivider, noen som er tilgjengelig og kan være med å gi håp.	krysskulturelle barn og unge. Belyser hva som er de enslige mindreåriges forventninger selv fra voksne de møter på.
Kulturalisering og symbolsk mening i barnevernsarbeid – Rugkåsa, Eide & Ylvisaker, 2015	Undersøker hvordan barnevernsarbeidere bruker kulturelle forklaringer for å forstå minoritet etniske barn og foreldres situasjon	Kasuser skrevet av barnevernsarbeidere	N= 160 kasus 34 kasus ble vurdert 3 kasus brukt i artikkelen	Kulturalisering, usynliggjøring, diskriminering, konsekvenser, endimensjonal fortolkning	Det blir viktig for barnevernsarbeidere å ikke kulturalisere sosiale problemer. De må ha en kontekstuell tilnærming så en får mer forståelse for det enkelte barnet og dets familie.	Relevant for å få fram flere perspektiver av problemstilling med kasus eksempler fra barnevernsarbeidere. Belyser hvordan kulturalisering av problemer kan være til misforståelser og feil vurdering.

5.0 Presentasjon av funn

I dette kapittelet presenteres de fire vitenskapelige artiklene som jeg har valgt å bruke og som skal brukes i diskusjonskapittelet til å besvare problemstillingen min. Funnene har også blitt presentert i tabellform (Tabell 1).

5.1 Artikkel 1

«Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn» er en fagfellevurdert artikkel skrevet av Bente Puntervold Bø i 2017. Bø er sosiolog (dr.philos.) og professor ved sosialforsk på Høgskolen i Oslo. Artikkelen er publisert i Fontene forskning, som er Norges ledende vitenskapelige tidsskrift for sosialt arbeid, barnevern og vernepleie.

Artikkelen inneholder nøkkelordene; flerkulturell diskurs i sosialt arbeid, tolkeproblemer i kulturmøter og flerkulturell kompetanse. Funnene som presenteres i artikkelen baseres på en spørreundersøkelse hvor 98 sosialarbeidere svarer på spørsmål om sine erfaringer med minoritetsarbeid. Det ble først gjort en spørreskjemaundersøkelse med 50 sosialarbeidere, deretter 12 fokusgruppeintervjuer med 48 deltakere fra sosial- og barnevernstjenesten. Deltakerne hadde erfaringer med barn og familier fra blant annet Somalia, Irak, Iran, Tyrkia, Vietnam og Kosovo. I begge undersøkelsene er tema sosialarbeiderens erfaringer og utfordringer i arbeid med minoritetsklienter (Bø, 2017). Spørsmålene sosialarbeideren ble stilt i spørreskjemaet dreide seg for det meste om hvilken sakstype de arbeidet med og om arbeidet med minoritetsklientene skilte seg fra arbeidet med majoritetsbefolkningen. I tillegg ble de spurt om hva de mente var de største utfordringene i minoritetsarbeidet og om de synes de hadde tilstrekkelig med kunnskap/kompetanse for dette arbeidet. Fokusgruppeintervjuene hadde omtrent de samme spørsmålene. Andre tema var; hvilke ressurser, kunnskaper og tiltak som var savnet i minoritetsarbeidet og hvordan de mente praksisfeltets kompetansebehov kunne ivaretas (Bø, 2017).

Resultatet av de to studiene som ble gjort oppgir at sosialarbeiderne opplever kommunikasjonsproblemer, på grunn av mangelfulle norskkunnskaper og manglende kjennskap til hverandres kulturelle koder, samtidig mangel på profesjonelle tolker som noe av det utfordrende i minoritetsarbeidet. Videre påpekte informantene at de opplever store kulturforskjeller i møte med foreldre med minoritetsbakgrunn, og at dette kunne dreie seg om synet på «barnets plass i familien». Deretter svarer sosialarbeiderne på hvilke kunnskapsbehov de har. Både i barnevernstjenesten og på sosialkontoret svarer informantene

i fokusgruppene at det er «mye helseplager blant minoritetsklientene», både diffuse helseplager, psykiske problemer og traumer. Derfor ønsker sosialarbeiderne mer kunnskap om kriser og traumer og om sykdomsoppfatninger i ulike kulturer. Videre framhever sosialarbeiderne blant annet behovet for mer kulturkompetanse, barneoppdragelse fra andre kulturer, minoritetsklientens forståelsesmåte, verdiprioritering, familieforhold og bakgrunn fra hjemlandet (Bø, 2017).

5.2 Artikkel 2

«Etniske minoriteter og sosialt arbeid» er en fagfellevurdert kommentarartikkel skrevet av Marianne Rugkåsa i 2018. Rugkåsa er sosialantropolog og professor i sosialt arbeid ved OsloMet- storbyuniversitetet. Artikkelen er publisert på Idunn, som er Universitetsforlagets digitale plattform for fag- og forskningstidsskrifter og åpent tilgjengelige forskningsbøker.

I artikkelen bruker Rugkåsa (2018) et kasus fra eget liv som eksempel for artikkelens utgangspunkt. Rugkåsa forteller om sin kurdiske svigermors opphold på et norsk sykehus to uker før hun døde. Hun beskriver at svigermoren hadde sterke smerter og det ble bed om at hun skulle få sterkere smertelindrende behandling. Overlegen hadde vært lite villig, og konkludert med at de som kommer fra land som Tyrkia har lavere smertetoleranse og uttrykker smerter på en sterkere måte enn «oss». Rugkåsa reagerer her på at andres smerte kulturforklares. Det påpekes at slike problemer kan også møtes på i sosialt arbeid, hvor menneskers problemer og behov mange ganger forstås og møtes primært som bare noe «kulturelt» (Rugkåsa, 2018).

Rugkåsa (2018) retter et kritisk blikk på kulturkompetansediskurser i sosialt arbeid i denne artikkelen. Det nevnes at kulturkompetansediskurser er basert på essensialistisk og statisk forståelse av kultur, noe som kan gjøre at en risikerer å betrakte andre mennesker nærmest som objekter og ikke som personer med særskilte og individuelle utfordringer og behov. Et annet moment er at sterk vektlegging av kulturforskjeller og kulturkompetanse kan gjøre at sosialarbeideren ikke stoler på at deres egne sosialfaglige kompetanse er godt nok i arbeid med etniske minoriteter. Rugkåsa understreker at det selvsagt ikke er problematisk at sosialarbeidere tilegner seg kunnskap om klientens kultur. Å ha kunnskap er betydningsfullt og å kommunisere dette kan være en måte å vise interesse og respekt for andre mennesker. Det som derimot er problematisk og ødeleggende er dersom vi tror at generell kunnskap om en gitt kultur gjør at vi vet noe om enkeltmennesker og deres behov (Rugkåsa, 2018).

Til slutt i artikkelen peker Rugkåsa tilbake på kasuset om hennes svigermor. Hun nevner at svigermoren var i legens øyne mer *kurdisk* enn en alvorlig syk pasient. Hvordan kunne legen på en bedre måte tilnærmet seg hennes situasjon? Det ville vært riktigere at legen vurderte smertelindrende behandling. På samme måte mener hun at vi i sosialt arbeid bør alltid ta utgangspunkt i klientenes sosiale problemer, og deretter vurdere om kulturelle forskjeller har en betydning for hvordan problemet oppstår, forløper og kan løses (Rugkåsa, 2018)

5.3 Artikkel 3

«Vær snill! – Råd fra enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger til voksne omsorgsgivere» er en fagfelleverdert artikkel skrevet av Envor M. Bjørgo Skårdalsmo og Jessica Harnischfeger i 2017. Både Skårdalsmo og Harnischfeger er psykologer. Artikkelen er publisert på Idunn.

Artikkelen «Vær snill! – Råd fra enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger til voksne omsorgsgivere» inneholder nøkkelordene; Enslige mindreårige, flyktninger, asylsøkere, profesjonell omsorg, brukermedvirkning, brukerperspektiv og råd. Funnene som presenteres i artikkelen baseres på et intervju med 70 enslige mindreårige som søkte asyl i Norge før de fylte 15 år. Intervjuet gjaldt følgende temaer: oppvekst i hjemlandet, flukten til Norge, framtidshåp og tiden i Norge. Av de 70 ungdommene ble 66 til slutt spurt «Har du noen råd til voksne som jobber med barn som kommer til Norge slik som du gjorde?». Åtte av dem hadde ikke noe råd å gi. Ungdommene var på intervjutidspunktet 13-20 år gamle. Alle temaene som kom opp ble notert og analysert videre for å finne overordnede temaer (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017)

Resultatet førte til fem hovedkategorier, som var ivaretagelse, forståelse, få hjelp, profesjonalitet og regler. I prosessen videre ble antall råd justert fra fem til fire. Rådet «profesjonalitet» ble innarbeidet i de andre temaene. Hvert av temaområdene ble tilslutt omsatt til følgende overordnede råd:

1. Vær snill, 2. Prøv å innta mitt perspektiv, 3. Hjelp meg og 4. Gi reglene mening.

Alle ungdommene hadde svært ulike bakgrunn med noen fellestrekk. Mange har vokst opp under krig og konflikt, flere har mistet foreldre og andre visste ingenting om dem. De fleste hadde opplevd potensielt traumatiserende hendelser, og rådene bør derfor ses i lys av dette. Artikkelen går videre inn på hvert tema/råd som ungdommene har gitt til de voksne, og

presentere hva som ligger bak det. Samtidig med sitater fra ungdommene (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017)

5.4 Artikkel 4

«Kulturalisering og symbolsk mening i barnevernsarbeid» er skrevet av Marianne Rugkåsa, Ketil Eide og Signe Ylvisaker i 2015. Rugkåsa er som nevnt tidligere sosialantropolog og professor. Eide dr.polit. i sosiolog og professor i sosialt arbeid ved Universitetet i Sørøst-Norge. Ylvisaker er sosionom og førstelektor i sosialt arbeid ved OsloMet-storbyuniversitetet. Artikkelen er publisert i ODA (Open Digital Archive) som er OsloMets-storbyuniversitets digitale vitnearkiv.

I artikkelen drøftes hvordan barnevernsarbeidere bruker kulturelle forklaring for å forstå minoritetsetniske barn og foreldres situasjon. Det defineres som kulturalisering, som betyr «en prosess der gitte situasjoner, problemer eller annerledeshet fortolkes, og tilegnes en kulturell fortolkning framfor individuelle, sosiale eller politiske forhold» (Rugkåsa, Eide & Ylvisaker, 2015). Det påpekes også på hvordan kulturalisering kan usynliggjøre noen mekanismer og føre til annengjøring og diskriminering.

Artikkelen tar utgangspunkt i kasus som er skrevet av barnevernsarbeidere som fulgte videreutdanningen *Barnevern i et minoritetsperspektiv*. Det ble samlet 160 anonymiserte kasus. Etter en grundig gjennomgang av kasusene, satt forskerne igjen med 34 kasus. De ble kategorisert i tre kategorier, og deretter ble det identifisert tre hovedtema som var særlig framtrepende. Disse er omsorgutøvelse, kulturalisering og identitetsbærende prosesser i barnevernet. Mange av kasusenes utgangspunkt var først og fremst barnas situasjon eller atferd og ikke foreldrenes omsorg eller handling som var bakgrunnen for familiens kontakt med barnevernet. Forholdet mellom barn og foreldre kjennetegnes ofte liten kommunikasjon og ulike forklaringer om hva problemet er og hvordan det oppsto. Samtidig som hvordan barnevernsarbeideren var opptatt av minoritetsfamiliens kulturelle verdier og praksiser som kunne forsterke barnas problemer. I denne artikkelen har det blitt valgt ut tre kasus som beskriver nettopp dette, og som et utgangspunkt for å forklare kulturalisering (Rugkåsa, Eide & Ylvisaker, 2015).

6.0 Drøfting

Temaet om kulturkompetanse, kultursensitivitet og hvordan barnevernspedagoger bør møte krysskulturelle barn og unge og deres familie er bredt, og det er mye barnevernspedagoger bør ta i betraktning. På grunn av temaets omfang har jeg valgt å begrense meg til å drøfte det mest relevante for å svare på problemstillingen. Problemstillingen som skal besvares i drøftingen er: Hvilken kompetanse bør barnevernspedagoger ha i møte med krysskulturelle barn og unge og deres familie? Det vil jeg gjøre ved først å drøfte hvilken type kompetanse og kunnskap som kan bidra til å forbedre møte med krysskulturelle barn og unge og deres familier. Til slutt vil jeg se på konsekvensen av å legge for mye fokus på kulturforskjeller.

6.1 Hvilken type kompetanse og kunnskap kan bidra til å forbedre møte med krysskulturelle barn og unge og deres familier?

Norge har i dag blitt et mer mangfoldig samfunn enn for bare noen år siden.

Barnevernspedagoger møter i dag mange barn og familier med andre livserfaringer og kulturbakgrunn. Profesjonsutøvere kan oppleve utfordringer og en nødvendighet for mer kunnskap i arbeide med denne gruppen (Bø, 2017). Barna de møter er ofte i en kulturkonflikt eller en identitetskrise, som fører til at de trenger voksne som kan forstå, anerkjenne og har kunnskap om deres følelser. Det har blitt en målsetning for utdanningene å formidle kunnskap om minoritetsgrupper og kulturkompetanse har blitt en viktig del av utdanningene (Bø, 2017).

I artikkelen «*Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn*» av Bø (2017) mente sosialarbeiderne som deltok i spørreskjemaundersøkelsen at de ikke hadde tilstrekkelige utdanning for det flerkulturelle barnevernet. I artikkelen blir det presentert hva de ser på som utfordrende og hva slags kunnskapsbehov de har i møte med minoritetsbarn. I artikkelen «*Vær snill*» av Skårdalsmo og Harnischfeger (2017) presenteres enslige mindreåriges råd om hvordan de selv ønsker at sosialarbeidere møter dem. Enslige mindreårige flyktninger er betegnelsen på barn og unge under 18 år som kommer til landet uten foreldre, og regnes med under kategorien krysskulturelle barn og unge (Bunkholdt, 2018, s. 127)

I følge Skårdalsmo og Harnischfeger (2017) opplyser barna at de har et ønske om å bli ivaretatt, som resulterte i rådet «Vær snill». Dette kan bety et ønske om en voksen som er emosjonelt tilgjengelig og som er sensitiv for deres ulike tilstander. Samtidig som de ønsker å bli sett på som enkeltindivider og at det blir spurt hva som er deres bakgrunn, hva de har

behov for og forventer i fremtiden. Barna nevner at det i begynnelsen er utfordrende å møte en ny kultur og at de ønsker voksne som er interesserte i akkurat deres historie. I følge Bø (2017) svarer sosialarbeiderne at de ønsker å «kjenne klientens bakgrunn» og å ta deres «virkelighetssyn på alvor». Blant annet for å forebygge misforståelser når det kommer til familieforhold eller barneoppdragelse. Noe som også er i samsvar med barnas råd. Som nevnt tidligere er dette en viktig del av kulturkompetansen, spesielt for barnevernsarbeidere, å ha en god forståelse og kunnskap om hvordan ting fungerer i barnets opprinnelsesland (Jávo, 2010, s. 232).

Mange sosialarbeidere nevnte at de visste lite om bakgrunn fra hjemlandet eller årsaken til at en klient hadde emigrert eller flyktet. Bø (2017) nevner at mange av spørsmålene sosialarbeideren ønsker svar på kunne de lett fått svar på i selve samtalen med minoritetsklienten. Men ingen nevnte å ha tatt noe initiativ for å fylle «kunnskapshullene» de oppga at de hadde. Det ble satt et inntrykk av at til tross for hvor viktig de mente enkelte minoritetsklientens bakgrunn var, forholdt de seg «passive» (Bø, 2017). I følge Skårdalsmo og Harnischfeger (2017) er det i slike situasjoner viktig at det blir satt av tid til å spørre, bli kjent med ungdommen og forså at de er preget av en vanskelig fortid og nåtid. Ved å lytte til barnets fortellinger og tenke sammen med dem kan det skapes eller gjenskapes mening både for barnet og sosialarbeideren selv (Skårdalsmo og Harnischfeger, 2017). Salole (2013) understreker at krysskulturelle barn som ofte er i «spagaten» mellom kulturer, de mangler arenaer der de kan luften sine erfaringer og tanker, og sette ord på opplevelser. Dermed har de nødvendighet for kompetente voksne som er interessert og kan hjelpe med å sette følelsene og opplevelsene deres i en sammenheng (Salole, 2013, s. 231).

Bø (2017) skriver videre at sosialarbeiderne opplevde at mange flyktninger blant annet hadde alvorlige psykiske problemer og mange var traumatiserte fra hendelser i hjemlandet. Av den grunn hadde sosialarbeiderne et ønske om mer kunnskap om posttraumatiske lidelser og sykdomsoppfatninger (Bø, 2017). Et neste råd barna har å gi, er rådet «hjelp meg». Mer implisitt, ønsker barna hjelp til å leve med frustrasjonen de befinner seg i. Mange av dem har opplevd vanskelige hendelser som å miste foreldre og venner, krig, å se folk dø og en rekke traumatiske hendelser som kan være vanskelig å snakke om (Skårdalsmo og Harnischfeger, 2017). Dette kan føre til at barnet reagerer på måter vi synes er uforståelige og da kan kunnskap om traumer og komplekse traumer spesielt være til hjelp.

Barna fremhever at de ønsker at den profesjonelle forsøker å hjelpe til med å finne håp, selv når det er håpløst (Skårdalsmo og Harnischfeger, 2017). Bunkholdt (2018) påpeker at å komme til en ny kultur og et samfunn med helt andre krav kan føre til at ferdigheter og mestringsstrategiene man er vant til, blir ugyldige. Spesielt når en strever med psykiske plager som angst og traumer (Bunkholdt, 2018, s. 121). Ikke minst er det viktig å ha respekt for klientens eller familiens oppfatning av problemet. Noen ganger er det lett for fagfolk å nedvurdere dette og heller «selge» et standard behandlingsprogram (Jávo, 2010, s. 181). Salole (2013) har flere ganger pekt på det ulike verdenssynet krysskulturelle barn og unge bærer på. Å ha kunnskap om dette, kommunisere og handle ut i fra det kan være en stor fordel.

Sosialarbeiderne erfarte store kommunikasjonsproblemer/språkproblemer som førte til «problemer med å få fram budskapet» for minoritetsklienten. Mangel på hverandres kulturelle koder, uttrykksmåter skaper barrierer i kommunikasjonen (Bø, 2017). Et stort problem i følge sosialarbeideren er at: «De kan lite norsk». Og derfor oppleves det som at budskapet ikke blir forstått (Bø, 2017). Tidligere ble det nevnt at et av ressursene krysskulturelle barn og unge har er sterke språklige ferdigheter. Barn og unge som kommer til Norge lærer seg fort norsk, og er tilpasningsdyktige til storsamfunnet (Pollock & Van Reken, 2003, s. 98). Sosialarbeiderne retter seg her mer mot vanskeligheter i kommunikasjonen med familien, som har svakere norsk kunnskaper. Bø (2017) påpeker at også på grunn av hverandres manglende kjennskap til høflighetsritualer og måter enighet og uenighet uttrykkes på, kan dette føles ekstra utfordrende. For eksempel kan det for noen familier være uhøflig å si «Nei» eller å spør om noe kan bli gjentatt.

Jávo (2010) anbefaler alltid i første steg å sjekke barnets eller familiemedlemmers språkkompetanse grundig, så kommunisere ut i fra deres nivå (Jávo, 2010, s. 163). Skårdalsmo og Harnischfeger (2017) skriver at gruppen enslige mindreårige har av og til vanskeligheter med å bruke et avansert norsk. Når de uttrykker at de ønsker «snille» voksne, kan dette bety en voksen som er tilgjengelig og sensitiv for barnets situasjon. Ikke at de voksne nødvendigvis er «slemme». Her er det viktig å vite hva som ligger bak begrepene. Jávo (2010) sier at problemet er at vi ikke alltid er klar over at noen begreper eller måter å snakke på kan ha ulik mening alt etter kulturell referansebakgrunn. To forskjellige språk kan faktisk bety to forskjellige tankesystem (Jávo, 2010, s. 161). Som vi har sett på tidligere kalles dette interkulturell kommunikasjon, og Jávo understreker at noe av det viktigste er en

respektfull tilnærming, empati og affektiv inntoning, som betyr å kunne tone seg inn i samtalen følelsesmessig (Jávo, 2010, s. 160).

Skårdalsmo og Harnischfeger (2017) understreker til slutt at det er viktig at profesjonsutøvere er i stand til å se barnas perspektiv, forsøke å forstå dem og klare å høre på deres historier. Av og til må man tåle å bli avvist gang på gang og fortsatt klare å vise respekten og gjensidigheten som barnet faktisk ønsker. Utfordringene i selve organisasjonen kan også være mange, og det blir viktig å skape rom for kritikk rundt egen praksis og grunnantagelser.

6.2 Kulturforskjeller – en kilde til kulturalisering?

Som tidligere nevnt har det blitt en viktig del av utdanningene å formidle kunnskap om minoritetsgruppers kulturelle verdier og normer (Bø, 2017). Kulturkompetanse og kultursensitivitet forklares som noe der man tilegner seg kunnskap om andres kulturelle verdier og normer og har ferdigheter til å arbeide på en bedre måte med dem. Dette skal være med på å lede til en økende kompetanse hos barnevernspedagoger i arbeid med etniske minoriteter (Rugkåsa, 2018). For eksempel Jávo (2010) viser til viktigheten av hvordan kulturkompetanse kan gi en bedre forståelse av kulturelle erfaringer og hvordan disse erfaringene kan bli sett på som ressurs istedenfor hindring (Javo, 2010, s. 155). I følge Rugkåsa (2018) kan slike forestillinger ha konsekvenser.

Med bakgrunn i flere artikler og bøker har jeg konkludert til at det er flere forfattere og forskere som mener at sosiale problemer ofte blir forklart på bakgrunn av kulturelle forhold. Mens forklaringer som makt, økonomi, sosiale problemer eller minoriteters posisjoner i samfunnet i liten grad trekkes inn (Rugkåsa, Eide & Ylvisaker, 2015). I artikkelen «*Etniske minoriteter og sosialt arbeid*» av Rugkåsa (2018) diskuteres nettopp dette. I artikkelen «*Kulturalisering og symbolsk mening i barnevernsarbeid*» av Rugkåsa, Eide og Ylvisaker (2015) vises det spesielt til barnevernet i Norge, som har et sterkt fokus rettet mot kulturforskjeller, og da menes «de andres» kultur. Dette defineres som kulturalisering. Salole (2013) skriver at kultur kan brukes som en forklarende eller unnskyldende faktor. Spesielt med de krysskulturelle unges erfaringer er dette en nyttig tilnærming. Betydningen av deres kulturelle og etniske bakgrunn blir ofte over – eller underdimensjonert (Salole, 2013, s. 65).

Rugkåsa et al., (2015) hevder at når en behandler ikke kjenner til minoritetsklientens opprinnelseskultur står en i fare for å gjøre to typer feilslutninger. Den ene er at egenskaper og særtrekk ved en familie oppfattes som kulturelle, og ikke som noe spesielt med den bestemte familien. I dette tilfellet risikerer en å ikke oppfatte hva som er problemet og gjennomføre en feil tilnærming. Det andre er at kulturelle normer og verdier oppfattes som særtrekk ved familien og ikke som et uttrykk for deres kulturelle identitet. I dette andre tilfellet risikerer en å behandle kulturelle uttrykk som et problem som skal løses (Sluzki, 1979 sitert i Rugkåsa et al., (2015).

At foreldre flest har bekymringer for sine barn og deres fremtid er normalt. I mange familier oppstår det konflikt eller uenigheter når foreldre prøver å sette grenser for ungdommen sin. Hvordan denne type konflikt forstås kan være forskjellig avhengig av om det er majoritets- eller minoritetsetniske familier mener Rugkåsa et al. (2015). Slike konflikter betegnes som tenåringskonflikter eller generasjonskonflikter i majoritetsfamilier, mens i minoritetsfamilier blir det ofte omtalt som en *kultur*konflikt. Det blir forstått som en konflikt mellom «foreldres kultur» og «den norske kultur» (Rugkåsa et al., 2015). Noe som ofte kan være tilfellet for krysskulturelt barn og unge. Som vi har sett på tidligere opplever mange krysskulturelle barn og unge et tilhørighetsparadoks, og mange har problemer med å finne ut av hva, hvem og hvor de føler tilhørighet til. Skal de stå for familiens verdier eller storsamfunnets? (Salole, 2013, s. 213). Men ikke alltid vil det være slikt. Å legge for mye fokus på kulturforskjeller vil føre til at en vanlig tenåringskonflikt vil handle mer om ære, skam, autoritære oppdragelsesformer istedenfor ungdommens selvstendigjøring, opposisjon mot foreldre, venner eller sosialt nettverk (Rugkåsa et al., 2015). Et slikt tilfelle kan føre til at barnevernspedagogen velger å ikke undersøke forhold en vanligvis ville undersøkt (Rugkåsa et al., 2015). Dette vil i følge min mening føre til at noen problemer dessverre blir overfokuset på og noen ignorert. Ut i fra dette mener jeg at kulturforskjeller kan være en årsaksfaktor, men det er viktig å undersøke om det i den konkrete situasjonen er en truende faktor eller ikke.

Videre mener Rugkåsa (2018) at å ha kunnskap om andre kulturer er kjempe viktig og ikke minst viser det interesse og respekt i kommunikasjonen. Det som derimot er problematisk er å tro at den generelle kunnskapen vi har om en gitt kultur gjør at vi vet noe om enkeltmennesket. Ofte skjer dette ved å legge for stor vekt på gruppeidentitet framfor individuell identitet, slik at man eksempelvis blir møtt som «en pakistansk ungdom» og ikke

som «Zahra». Noe som gjør at en risikerer å betrakte mennesker nærmest som objekter og ikke som personer med egne utfordringer og behov (Rugkåsa, 2018). I artikkelen til Rugkåsa et al., (2015) presenteres kasuset om en 17 år gamle Almaz som bodde på et asylmottak og skulle bosesettes i en kommune. Det ble vurdert at hun hadde behov for mer voksenkontakt og trygghet. Det ble funnet en engasjert familie som bestod av en mor og datter på 19 år. Huset deres hadde stor stue, egen inngang, kjøkken og bad som måtte deles med husvertene. Saksbehandler hadde her konkludert til at Almaz ikke kunne bo hos denne familien fordi hun er fra Somalia, og jenter fra Somalia kan ikke dele bad med andre. «Sånn er det bare med somaliske jenter» (Rugkåsa et al., 2015). Det blir ikke sagt noe om at Almaz fikk uttale seg om hvor hun selv ønsket å bo og om dette tilfellet passet hennes behov. Her synliggjøres det hvordan en kategorisk fortolkning og en ubegrunnet antagelse kan gi konsekvenser i praktisk handling (Rugkåsa et al., 2015). Og i ytterste konsekvens kan føre diskriminerende praksis på grunn av fokuset på forhold som etnisitet, kjønn eller klasse (Rugkåsa, 2018).

Krysskulturelle barn og unge har som ofte mer komplekse måter å uttrykke seg på. I et barnevernskasus vises det til Ali på 13 år, født i Somalia men vokst opp i Norge. Han ønsker å bryte morens krav og regler ved å spise svinekjøtt. Noe moren er tydelig på at han ikke skal. Her velger barnevernsarbeiderne å gi svinekjøtt en kulturell mening, og er fokusert på om barnet skal få lov til å spise svin eller ikke. Det legges lite fokus i kasuset på morens bekymringer og frustrasjonen over å kanskje miste omsorgen for sin sønn. Eller på at Ali har en flyktnings bakgrunn, har diagnosen ADHD og bor på en barnevernsinstitusjon (Rugkåsa et al., 2015). Barnets ønske om å spise svin kan være et uttrykk for opposisjon mot morens verdigrunnlag og et ledd i egen identitetsutvikling, noe som er vanlig hos krysskulturelle. Å gi svinekjøttet en kulturell mening kan bidra til å tildekke hva barnet egentlig forsøker å kommunisere. Noe som kan føre til at barnevernsarbeideren ikke kan se, anerkjenne barnets opposisjon for den den uttrykkes på en helt annen måte (Rugkåsa et al., 2015).

I den internasjonale krikken sies det at kulturkompetanse er et utydelig begrep og vanskelig å definere (Rugkåsa, 2018). Ofte kan det forstås som noen spesifikke ferdigheter, kunnskaper og metoder som er tilstrekkelig for å kjenne minoritetsgruppers «kultur», og at dette er utgangspunktet for hvordan man forstår og behandler sosiale problemer. Rugkåsa (2018) hevder at det er en underliggende antakelse om at det finnes en «bestemt» kulturell kunnskap om «de andre» som kan gjøre minoriteter forståelige for majoriteten (Rugkåsa, 2018). Spesielt for barnevernsarbeidere er vil det være betydelig med god forståelse og kunnskap om

opprinnelseslandet til barnet (Jávo, 2010, s. 232). Dette stemmer, men jeg mener også at det er viktig å forstå at en kultur kan ha ulik betydning for alle mennesker. Et eksempel er fysisk avstraffelse, som kan være vanlig i mange kulturer. Ofte er dette i forbindelse med jenter. En barnevernspedagog med et individualistisk verdenssyn vil tenke at det beste for jenta/kvinnen er å bryte med familien sin. Det kan være utfordrende å forstå foreldreholdninger som ikke passer våre egne. Men å bytte med familie vil også være et alvorlig skritt og kan føre til at barnet/ungdommen mister hele sin kulturelle tilhørighet. I Norge kan man tenke seg at det er mulig å leve uten nær familie, men dette kan være vanskelig for mange kollektivistiske kulturer (Jávo, 2010, s. 189). Å miste kontakt med nær familie kan nærmest tilsvare som å miste alt håp for egen fremtid. Derfor understreker Jávo (2010) at vi bør passe oss for å ta raske og enkle beslutninger basert på begrenset kulturell kunnskap. Om det ikke er fare for liv og helse må det brukes god tid på samler sammen med barnet/familien (Jávo, 2010, s. 189)

8.0 Avslutning

I bacheloroppgaven min ønsket jeg å undersøke hvilken kompetanse og kunnskap som kan bidra til at barnevernspedagogen kan møte krysskulturelle barn og unge og deres familier på best mulig måte. Dermed ble problemstillingen: *Hvilken kompetanse bør barnevernspedagoger ha i møte med krysskulturelle barn og unge og deres familie?*

Min litteraturgjennomgang viser at det trengs en form for kulturkompetanse i møte med krysskulturelle barn og unge. Det kan være vanskelig å gi et fasit svar på hva denne kompetansen bør innebære. Det er viktig at barn blir møtt som enkeltindivider med en egen historie og at de blir ivarettatte. Kunnskap om hvordan ting fungerer i opprinnelseslandet, og om psykiske lidelser blir betydningsfullt fordi mange har en vanskelig fortid og nåtid. De krysskulturelle trenger voksne som kan sette ord på og hjelpe med å håndtere de krysskulturelle erfaringene. Samtidig er det nødvendig med en kultursensitiv tilnærming, og respekt for barnets og familiens oppfatninger av problemet og deres språkkompetanse. Litteraturen viser videre til at barnevernspedagogen bør i sin yrkesutøvelse være obs på hvordan problemene oppfattes, og prøve å unngå kulturalisering. Å legge for stor betydning på kulturforskjeller kan føre til at mange sosiale problemer blir tolket ut fra kulturelle faktorer. Konsekvensen kan da være at deres erfaringer blir over- eller underdimensjonert, og områder som vanligvis undersøkes ikke blir undersøkt og at tenåringskonflikter oppfattes mer som kulturkonflikter. Og ikke minst, er det viktig at barnevernspedagogen tar hensyn til å ikke tro at vår generelle kunnskap gjør at vi vet noe om det enkelte barnet eller familien. Dersom vi ikke blir trent på disse tingene vil vi gjøre vurderinger ut fra egne normer om hva som er barnets beste og ikke, og ofte gjøres dette ubevisst (Jávo, 2010, s. 156).

I oppgaveprosessen har jeg fått en dypere forståelse for hvordan kulturkompetanse og kultursensitivitet kan både fremme og hemme arbeidet, og at den krysskulturelle tilværelse er unik, akkurat som alle andre klienters historie og opplevelser er unike. Videre er jeg blitt mer bevisst på hvordan jeg kan ta med denne kompetansen videre ut i arbeidslivet. Og ikke minst, som en kommende krysskulturell barnevernspedagog har denne oppgaven gjort meg mer bevisst på eget liv og mitt engasjement for disse barna. I følge min mening er det ingen fasit svar på hvordan barnevernspedagoger på riktig måte kan møte krysskulturelle barn og unge

og deres familier, det vil være varierende ut i fra den enkelte klient. Kanskje er det ikke snakk om en «bestemt kompetanse», men mer en «tilleggskompetanse».

Jeg ønsker at det skal forstås at å være krysskulturell ikke betyr å måtte velge bare en tilhørighet, og ingenting må veie tyngre enn det andre. Å kunne være litt av alt er den krysskulturelle helheten. Og det kan ta tid å innse. Salole (2013) beskriver krysskulturelle barn som «sommerfugls barn» (Salole, 2013, s. 229). Vår oppgave som fagpersoner er å bidra til å forløse hver enkelt sommerfugl. Vår jobb er å møte de på link linje med der de er.

9.0 Litteraturliste

(* = selvvalgt pensum)

*Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2021) *Barnevernstiltak til barn med innvandrerbakgrunn*. Hentet fra:

[https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevernstiltak blant barn med ulik lan dbakgrunn](https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevernstiltak_blant_barn_med_ulik_lan_dbakgrunn)

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

*Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3/2006, 77-101. Hentet fra: <https://www-proquest-com.ezproxy.uis.no/docview/223135521?pq-origsite=primo>

*26 sider

Bunkholdt, V. (2018). *Fosterhjemsarbeid. Fra rekruttering til tilbakeføring* (4. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

*Bø, B.P (2017). Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn: Nye forståelser, utfordringer og kunnskapsbehov. *Fontene forskning*, 2/2017, 71-83. Hentet fra:

<https://fonteneforskning.no/pdf-15.62551.0.3.cf25a1605e> ***13 sider**

Bø, I. (2012). *Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

*Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

*272 sider

*Dypedahl, M. & Bøhn, H. (2017). *Veien til interkulturell kompetanse* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget. ***15 sider**

*Eriksen, T.H (2001) *Kultur, kommunikasjon og makt*. I T.H Eriksen, (Red.), *Flerkulturell forståelse* (s. 57-72). Oslo: Universitetsforlaget. ***16 sider**

*Envor, M.B.S. & Harnischfeger, J. (2017) Vær snill! Råd fra enslige mindreaarige asylsøkere og flyktninger til voksne omsorgsgivere. *Universitetsforlaget*, 94(1). 6-21. Hentet fra: https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/file/pdf/66948140/vaer_snill_-_raad_fra_enslige_mindreaarige_asylsoekere_og_flyk.pdf ***16 sider**

Gjertsen, P.Å (2010). *Sosialpedagogikk. Forståelse, handling og refleksjon* (2. utg). Bergen: Fagbokforlaget.

Jávo, C. (2010) *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kipperberg, E (2015) *Når verden banker på: fra det globale til det lokalet*. I E,Kipperberg, (Red.), *Når verden banker på: Nye utfordringer for profesjonsutøvelse* (s. 25 – 49). Bergen: Fagbokforlaget.

*Levin, I. (2004) *Hva er sosialt arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. ***11 sider**

*Pollock, D. C. & Van Reken, R. E. (2003). *Hvor er hjemme? Med røtter i flere kulturer*. Oslo: Lunde Forlag AS. ***254 sider**

*Pollock, D. C, Van Reken, R. E. & Pollock, M. V. (2017) *Third culture kids. Growing Up Among Worlds*. London: Nicholas Brealey Publishing. ***31 sider**

*Rugkåsa, M., Eide, K. & Ylvisaker, S. (2015). Kulturalisering og symbolsk mening i barnevernsarbeid. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 18(2), 2-15. Hentet fra: <https://oda.oslomet.no/oda-xmloi/bitstream/handle/10642/3188/1243813.pdf?sequence=1&isAllowed=y> ***14 sider**

*Rugkåsa, M. (2018). Etniske minoriteter og sosialt arbeid. *Universitetsforlaget*, 21(2). 180-185. Hentet fra: https://www.idunn.no/file/pdf/67066459/etniske_minoriteter_og_sosialt_arbeid.pdf ***6 sider**

*Rugkåsa, M. & Ylvisaker, S. (2018) Kultursensitivitet. I T.A. Ask & S. Eide (Red.), *Barnevernets begreper – i bevegelse* (s.200 - 210). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS. ***10 sider**

* Salole, L. (2013) *Krysskulturelle barn og unge. Om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS. ***290 sider**

Schiefloe, P. M. (2015). *Mennesker og samfunn. Innføring i sosiologisk forståelse* (2. utg). Bergen: Fagbokforlaget.

*Støren, I. (2013). *Bare Søk! Praktisk veiledning i å skrive litteraturstudier*. Oslo: Cappelen Damm AS. ***7 sider**

(Valgfritt pensum: 996 sider)